

Kauppurienkatu 9:n (tontti 1-16-2) kaupunkiarkeologisten tutkimusten väliraportti

Marika Hyttinen/Museovirasto

Oulun ydinkeskustassa, ns. Pallas-korttelissa, tontilla 1-16-2 toteutettiin kaupunkiarkeologiset koetutkimukset aikavälillä 2.5.–10.5.2013. Tutkimukset toteutti Museoviraston Arkeologiset kenttäpalvelut. Tutkimukset edelsivät tontille kesällä 2013 toteutettavaa Keskinäisen Eläkevakuutus Ilmarisen uudisrakennushanketta. Tontti 1-16-2 on luokiteltu vuoden 2002 kaupunkiarkeologisessa inventoinnissa ja vuoden 2007 inventoinnin päivityksessä luokkaan 2 eli mahdollisesti säilyneisiin alueisiin (Ikonen & Mökkönen 2002; Kallio-Seppä 2007). Näin ollen oli mahdollista, että alueella sijaisi muinaismuistolain rauhoittamia kulttuurikerroksia sekä rakenteiden ja rakennusten jäännöksiä 1600- ja 1700-luvuilta.

Kevään 2013 tutkimuksissa avattiin tontille 1-16-2 kaikkiaan kolme koeojaa 1, 2 ja 3 sekä kaivausalue 1 (liite 1), yhteensä n. 80 m². Koeojat 1 ja 2 sijoitettiin tontin itä- ja koillisosaan ja oja 3 tontin keskiosaan. Koeojien sijoittumista tontille rajoittivat tontilla olemassa oleva viemäröinti sekä koillislaidalla kulkeva kaukolämpö. Koeojien sijoitteluun vaikutti myös tontin yritysten tavaraliikenne, jonka takia tontin keskiosa oli pidettävä vapaana kaivannoista. Tontin keskiosa oli myös hieman muuta tonttimaata alempana, joten maata lienee viety pois tältä kohtaa jossakin tontin tuoreimmista rakennusvaiheista. Tämän vuoksi pidettiin epätodennäköisenä, että tontin keskiosassa olisi säilyneenä vanhempia kulttuurikerroksia.

Koeojat ja kaivannot avattiin koneellisesti. Jos kaivannosta ei tullut esille kulttuurikerroksia, oja kaivettiin koneellisesti pohjamaahan saakka. Tämän jälkeen oja dokumentoitiin ja täytettiin. Jos ojasta/alueelta tuli esille arkeologisesti mielenkiintoisia kerrostumia ja rakenteita, koneellinen kaivaminen pysäytettiin ja kaivamista jatkettiin lastoin ja lapioin. Ojista 1 (kuva 1) ja 2 tuli pihan pinnoite- ja täyttökerrosten alta esille vain puhdas pohjamaa, joten koeojat todettiin arkeologisesti mielenkiinnottomiksi. Ojasta 3 tavattiin pihan pinnoite- ja täyttökerrosten alta purkukerrosta, joka liittyyne tontilta aiemmin purettuun rakennuskantaan. Myös oja 3 todettiin arkeologisesti mielenkiinnottomaksi. Ainoastaan ojan 1 laajennuksessa, alueella 1, havaittiin arkeologisesti mielenkiintoisia kerrostumia sekä rakennusjäännös, jotka tutkittiin kokonaisuudessaan koetutkimusten aikana.

Kuva 1. Koeojaa/kaivausaluetta A avataan.

Alueelta dokumentoitu kivijalallisen rakennuksen jäännös tulkittiin mahdolliseksi aitan perustukseksi koon ja tulisijattomuuden vuoksi. Rakenteen kivijalan koko oli 3,8 x 3,8 m. Kivijalka oli rakennettu 2-3 kivikerrasta, jotka oli perustettu pohjamaahan. Perustuskivikerrosten väliin oli paikoin sijoitettu koivutuolta eristeeksi. Lisäksi kivijalan sisäpuolelta tuli esille muutamia hajanaisia lankkuja ja lautoja, jotka saattoivat olla rakenteeseen alun perin kuuluneita. Rakenne oli palaneiden peruskivien perusteella tuhoutunut tulipalossa. Rakenteen sisäpuolelta dokumentoitiin kaksi puuroskalla täytettyä, syvää kuoppaa (kuvat 2 ja 3) sekä uusiokäytetty tervatynnyri (kuva 4), joka oli upotettu syvälle pohjamaahan. Puuroskalla täytettyjen kuoppien luonne on toistaiseksi epäselvä, mutta maahan upotettu tynnyri on voinut toimia esimerkiksi elintarvikkeiden kylmäsäilytystilana, jos kyseessä on ollut varastoaitta.

Kuva 2. Mahdollisen aitan kivijalan sisäpuolella olleita kuoppia tutkitaan.

Kivijalan sisäpuolella esiintyneistä kulttuurikerroksista talletettu esinemateriaali oli määrältään hyvin niukkaa. Rakenteen täyttökerroksista tuli esille muutamia puuesineitä, kuten puulautasen puolikas ja pahkakuppi. Puuesineet olivat kuitenkin niin huonokuntoisia, ettei niitä voitu säilyttää. Myös muutamia keramiikka-astioiden paloja, ikkunalasia ja liitupiipun varsia talletettiin. Koska ajoittavaa esinemateriaalia ei juurikaan löydetty, on rakenteen ajoitus toistaiseksi epävarma. Alustavien tutkimustulosten mukaan rakenne ajoittunee kuitenkin 1700-luvulle, todennäköisesti 1700-luvun lopulle. On mahdollista, että rakenne on tuhoutunut vuoden 1822 suurpalossa. Vuonna 2005 tehdyn Pallas-korttelin rakennushistoriaselvityksen mukaan tontin rakennuskanta on sijainnut palovakuutusasiakirjojen perusteella jo 1840-luvulla pääosin tontin pitkällä sivuilla (Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy 2005, 38-39). Keväällä 2013 dokumentoitu kivijalallinen rakenne sijoittuu tontin perälle, muttei kuitenkaan tontin reuna-alueelle. Edellisen perusteella rakenne ajoittunee rakennusajankohdaltaan 1800-lukua vanhemmaksi. Löydetty kivijalallinen rakenne edustanee myös tontin vanhinta säilynyttä rakennusvaihetta, koska merkkejä 1600-luvulle ajoittuvista kulttuurikerroksista ja rakenteista ei löydetty tontin tutkimuksissa lainkaan.

Kivijalallinen rakennus dokumentoitiin kokonaisuudessaan pohjamaahan saakka. Myös rakenteen sisäpuolella sijainneet kuoppajäännökset tutkittiin pohjamaahan saakka. Tervatynnyrin sisällä olleesta maa-aineksesta otettiin maanäyte, joka tullaan analysoimaan tutkimusten jälkityövaiheessa. Maanäyte saattaa paljastaa uutta tietoa maahan kaivatun tynnyrin käyttötarkoituksesta.

Kuvat 3 ja 4. Kivijalan sisäpuolella olleet kuopanteet (vasen), joista yksi oli maahan upotettu, uusiokäytetty tervatynnyri (oikea).

Tutkimusten perusteella tontti 1-16-2 todettiin suurimmaksi osin arkeologisesti tuhoutuneeksi alueeksi, eikä rakennustöiden aloittamiselle ole siltä osin estettä. Jos kuitenkin rakennustöihin liittyvien maankaivujen yhteydessä tontilta tulee esille merkkejä rakennusten tai rakenteiden jäännöksistä, esimerkiksi hirsyä tai kiviä, on kaivaminen keskeytettävä siinä kohdassa ja havainnoista on välittömästi ilmoitettava allekirjoittaneelle (Muinaismuistolaki 14§). Arkeologeilla tulee olla myös oikeus käydä havainnoimassa tontin maankaivutöitä.

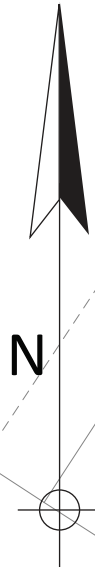
Tontin 1-16-2 rakennushankkeen yhteydessä tullaan kaivamaan myös viereisen tontin 1-16-3 lounaisreunaa kapealta alalta. Kaupunkiarkeologisen inventoinnin ja inventoinnin päivityksen mukaan tontti 1-16-3 kuuluu luokkaan 1 eli todennäköisesti ja/tai erityisen mielenkiintoisiin alueisiin (Ikonen & Mökkönen 2002; Kallio-Seppä 2007). Tontin 1-16-3 arkeologista koeojitusta ei ole vielä suoritettu, joten kulttuurikerrosten säilyneisyydestä ei ole vielä tietoa eikä maankaivutöitä pidä ulottaa ko. tontin puolelle ennen kuin tontin arkeologiset tutkimukset on asianmukaisesti suoritettu.

Oulussa 5.6.2013

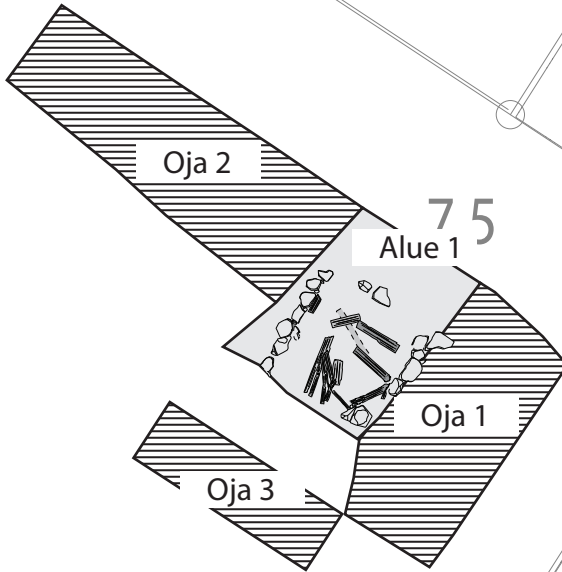
Marika Hyttinen, tutkija
p. 040 5255763

PAINAMATTOMAT LÄHTEET

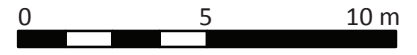
Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy 2005. *Oulun Pallas-kortteli. Rakennushistoriaselvitys*. Oulu 14.2.2005.
Ikonen, Tiia & Mökkönen, Teemu 2002. *Oulu-Uleåborg. Kaupunkiarkeologinen inventointi*. MV/RHO.
Kallio-Seppä, Titta 2007. *Oulu-Uleåborg. Kaupunkiarkeologisen inventoinnin päivitys*. MV/RHO.

6.8

7.0

<p>OULU Kauppurienkatu 9, PALLAS-13</p> <p>M. Hyttinen 2013</p>	<p>Yleiskartta koeojat ja kaivausalue 1:200</p>	
<p>MITTAUSDOKUMENTOINTI</p> <p>Mittausdokumentaatio Takymetrimittaus Oulun kaupungin tekninen liikelaitos, 8.5.2013 Puhtaaksipiirto Tiia Ikonen 2013</p>	<p>MUSEOVIRASTO, ARKISTO JA ARKEOLOGISET KOKOELMAT, HELSINKI</p> <p>Sturenkatu 2a PL 913 00101 Helsinki puh. (09) 40 501</p>	<p>ALKUPERÄINEN KARTTAPOHJA © Oulun kaupunki, Tekli 2013</p> <p>Kartta 1</p>